

Wiesław Mądrzejowski

Prawne podstawy współdziałania służb i instytucji zwalczających przestępczość zorganizowaną w Polsce

Kultura Bezpieczeństwa. Nauka-Praktyka-Refleksje nr 29, 107-140

2018

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

KULTURA BEZPIECZEŃSTWA
NAUKA – PRAKTYKA – REFLEKSJE
NR 29, 2018 (107–140)
DOI 10.24356/KB/29/5

PRAWNE PODSTAWY WSPÓŁDZIAŁANIA
SŁUŻB I INSTYTUCJI ZWALCZAJĄCYCH
PRZESTĘPCZOŚĆ ZORGANIZOWANĄ
W POLSCE

LEGAL BASIS FOR COOPERATION
OF INSTITUTIONS COMBATING
ORGANISED CRIME

Wiesław MĄDRZEJOWSKI
Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie

ABSTRACT

Over recent years several legal acts concerning combating organised crime and terrorism have been passed in Poland. The most important of them relate to operational intelligence activities conducted by all entitled agencies and institutions. The new terrorism prevention and combating act should also be mentioned in this context. The scope of operational intelligence (including surveillance and undercover operations) was significantly extended especially with regards to fighting organised crime. Also considerable changes went into effect concerning Polish counter-terrorism system. New anti-terrorism legislation rearranged the system of institutions responsible for preventing and fighting terrorism. Main players' areas of responsibility were precisely formulated and institutions responsible for coordination and supervision of all counter-terrorism activities designated. Hitherto there was no such institution designated with regards to system

for combating organised crime. In particular Polish police, while officially responsible for fighting organised crime, have no authority to supervise or coordinate other agencies' activities aimed at fighting organised crime. The cooperation between Polish police and other agencies and institutions combating organised crime is based on numerous bilateral and multilateral agreements of various scopes, which may include:

- rules of information exchange,
- creating joint operational investigative teams,
- technical cooperation,
- coordination of international cooperation,
- mutual logistic assistance,
- training of officers and employees.

Such agreements can vary substantially from very detailed to general depending on cooperating institution. Considering foregoing experiences in using of current counter-terrorism legislation, development of comprehensive regulation concerning cooperation of law enforcement agencies and institutions, involved in combating organised crime, seems to be necessary.

Keywords: organized crime, cooperation, information exchange, benefits, operational rights, coordination, controls, services, rights

ABSTRAKT

W ostatnich latach uchwalono w Polsce kilka aktów prawnych dotyczących zwalczania przestępczości zorganizowanej i terroryzmu. Najważniejsze z nich dotyczą możliwości prowadzenia czynności operacyjno-rozpoznawczych przez wszystkie uprawnione do tego służby i instytucje. Uchwalono także ustawę o przeciwdziałaniu i zwalczaniu terroryzmu. Znacznie poszerzony obecnie zakres pracy operacyjnej (kontrola operacyjna, operacje specjalne) stosowany jest przede wszystkim w zwalczaniu przestępczości zorganizowanej. Bardzo istotne zmiany nastąpiły także w systemie zwalczania terroryzmu. Polska ustawa antyterrorystyczna uporządkowała przede wszystkim system instytucji odpowiedzialnych za działania w tym zakresie. Jasno sprecyzowano kwestie odpowiedzialności za konkretne obszary działań, wyznaczono instytucje uprawnione do ich koordynacji oraz wydawania poleceń w ramach całego systemu antyterrorystycznego państwa. W zwalczaniu przestępczości

zorganizowanej nie ma jak dotąd instytucji o takich uprawnieniach. Nie ma ich także Policja, odpowiedzialna formalnie za zwalczanie przestępczości zorganizowanej. Współpraca pomiędzy Policją a innymi służbami i instytucjami zwalczającymi przestępczość zorganizowaną oparta jest na licznych dwustronnych i wielostronnych porozumieniach. Mają one różny zakres i obejmują:

- zasady wymiany informacji,
- tworzenie wspólnych zespołów operacyjno-śledczych,
- współpracę techniczną,
- koordynację współpracy międzynarodowej,
- wzajemną pomoc logistyczną,
- szkolenie funkcjonariuszy i pracowników.

Porozumienia te, w zależności od instytucji, które je zawarły, mogą mieć charakter bardzo szczegółowy jak i ogólnie regulować możliwości współdziałania. Wydaje się, iż biorąc pod uwagę doświadczenia w stosowaniu ustawy antyterrorystycznej, niezbędne jest całościowe prawne uregulowanie zasad współdziałania służb i instytucji zwalczających także przestępczość zorganizowaną.

Słowa kluczowe: przestępczość zorganizowana, współdziałanie, wymiana informacji, bazy danych, czynności operacyjno-śledcze, koordynacja, służby, organy, instytucje, porozumienia, uprawnienia, analiza informacji

Na językowe pojęcie „systemu” składa się wiele elementów odnoszących się do uporządkowanego zbioru twierdzeń, poglądów tworzących jakąś teorię czy skoordynowanie tychże elementów w zbiór tworzący pewną logiczną całość, porządkującą jego części składowe. Od strony praktycznej można to przełożyć na „zasady organizacji czegoś, ogół przepisów, reguł obowiązujących, stosowanych w jakiejś dziedzinie, według których coś jest wykonywane”¹. Skuteczne przeciwdziałanie przestępczości zorganizowanej, zjawiska z samego założenia niezwykle dynamicznego, wymaga stworzenia odpowiednio skonstruowanego „spójnego, zintegrowanego, komplementarnego systemu przeciwdziałania i zwalczania przestępczości zorganizowanej w tym we współpracy wieloresortowej”². Efekty może przynieść

¹ *Słownik Języka Polskiego*, t. III, PWN, Warszawa 1981, s. 387.

² Strategia Rozwoju Kraju 2020, Uchwała Rady Ministrów z 25 września 2012 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Kraju, s. 68 (M.P. 2012, poz. 882).

jedynie wielopłaszczyznowa skoordynowana działalność, na którą musi się składać szereg elementów takich jak:

- narzędzia prawne, jakimi dysponuje państwo i jego instytucje, w tym także praktyka orzecznictwa w sprawach o udział i kierowanie zorganizowaną grupą przestępczą,
- system skoordynowanej działalności instytucji wyspecjalizowanych w zwalczaniu poszczególnych form przestępczości zorganizowanej,
- międzynarodowa współpraca bilateralna i multilateralna w zakresie zwalczania przestępczości zorganizowanej,
- naukowa obudowa samego zjawiska, jak i metod jego zwalczania oraz powiązany z tym system szkolenia podmiotów odpowiedzialnych za przeciwdziałanie i zwalczanie przestępczości zorganizowanej³.

Nie umniejszając znaczenia innych elementów systemu zwalczania przestępczości zorganizowanej wydaje się, iż szczególną uwagę należy zwrócić na prawną obudowę działania poszczególnych instytucji zwalczających to zjawisko oraz koordynację podejmowanych przez nie przedsięwzięć. W momencie rozpoczęcia na początku lat 90-tych ub. wieku walki z lawinowo narastającym zagrożeniem ze strony zorganizowanych grup przestępczych nie istniały w Polsce żadne przygotowane do tego służby i instytucje. Głębokie przemiany, jakie przechodziły w tym czasie organy ścigania, spowodowały brak odpowiednio wyszkolonych funkcjonariuszy mogących skutecznie przynajmniej rozpocząć głębokie operacyjne rozpoznanie zjawiska i podejmować skuteczne działania wobec narastających zagrożeń. Siłą rzeczy podstawową rolę w realizacji takich przedsięwzięć musiała spełniać Policja. Już w 1991 r. podjęto decyzję o reaktywowaniu policyjnego pionu do walki z przestępczością gospodarczą, utworzono w Komendzie Głównej Policji Biuro do Walki z Aferowymi Nadużyciami Gospodarczymi. W Krakowie i w Bydgoszczy powstały wyspecjalizowane zespoły do zwalczania zorganizowanej przestępczości kryminalnej „Antygang”. W komendach wojewódzkich powołano wydziały K-17 mające zajmować się zwalczaniem zorganizowanej przestępczości gospodarczej. Z dniem 1 stycznia 1994 r. powstało scentralizowane Biuro do Walki z Przestępczością Zorganizowaną Komendy Głównej Policji. Zadania w obszarze zwalczania aferowej przestępczości gospodarczej zaczął podejmować także ówczesny Urząd

³ Por. W. Mądrzejowski, *Przestępczość zorganizowana. System zwalczania*, Wyd. Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008, s. 85.

Ochrony Państwa⁴. W 2000 r. powstało Centralne Biuro Śledcze KGP, a w 2014 r. Centralne Biuro Śledcze Policji. Jednocześnie zadania związane ze zwalczaniem przestępczości zorganizowanej zaczęły realizować i inne podmioty. Można przyjąć, iż powoli kształtował się pewien system instytucji biorących udział w walce z przestępczością zorganizowaną. Korzystano przy tym z doświadczeń innych krajów posiadających większe doświadczenie w tym zakresie.

Z reguły w poszczególnych krajach tworzone są mniej lub bardziej spójne systemy organów i instytucji państwowych odpowiedzialnych za zwalczanie i zapobieganie różnym formom przestępczości zorganizowanej. Bardzo niewielki zakres takich zadań można odnieść do organizacji pozarządowych. Można też wskazać na ograniczone uprawnienia instytucji samorządowych. Biorąc pod uwagę dotychczasowe doświadczenia oraz aktualne uwarunkowania prawne można przyjąć, iż współczesny sprawny wielopodmiotowy system instytucji i służb państwowych zwalczających i zapobiegających zorganizowanej przestępczości gospodarczej wymaga:

- precyzyjnego określenia zakresu zadań poszczególnych służb i instytucji,
- wdrożenia mechanizmów współpracy i koordynacji przedsięwzięć w poszczególnych obszarach,
- określenia zasad wymiany informacji i współpracy w sferze operacyjnej, procesowej i szkoleniowej,
- prowadzenia ścisłej i skoordynowanej współpracy poszczególnych służb i instytucji z ich zagranicznymi odpowiednikami.

Jak już wyżej wspomniano, wiodącą rolę w zwalczaniu przestępczości zorganizowanej we wszystkich jej formach powinna realizować Policja, która powinna posiadać spójny, kompleksowy system zwalczania tej formy przestępczości⁵. W tym celu powołano w jej strukturach wyspecjalizowaną służbę śledczą⁶.

W ramach Policji za zwalczanie przestępczości zorganizowanej we wszystkich jej formach odpowiada obecnie Centralne Biuro Śledcze

⁴ Zob. A. Misiuk, *Rozwój organizacyjny służb policyjnych zajmujących się zwalczaniem przestępczości zorganizowanej*, [w:] *Centralne Biuro Śledcze. Dziesięć lat doświadczeń. (2000–2010)*, A. Misiuk (red.), Szczytno 2010, s. 33.

⁵ Krajowy program zwalczania i przeciwdziałania przestępczości zorganizowanej na lata 2012–2016, MSWiA, Warszawa 2012.

⁶ Art. 4 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz.U. 2017, poz. 2067).

Policji powołane w 2014 r.⁷ i kontynuujące realizację zadań wykonywanych przez Centralne Biuro Śledcze⁸, a wcześniej Biuro do Walki z Przestępczością Zorganizowaną Komendy Głównej Policji. Zakres działania CBŚP obejmuje m.in:

- planowanie, koordynowanie i podejmowanie działań ukierunkowanych na rozpoznawanie i zwalczanie przestępczości zorganizowanej krajowej i międzynarodowej, w szczególności o charakterze kryminalnym, narkotykowym i ekonomicznym oraz jej zapobieganie (§ 3 ust. 1 pkt 1),
- prowadzenie postępowań przygotowawczych w sprawach dotyczących zorganizowanych grup przestępczych (§ 3 ust. 1 pkt 2),
- organizowanie i podejmowanie czynności operacyjno-rozpoznawczych we współpracy z jednostkami organizacyjnymi Policji (§ 3 ust. 1 pkt 3),
- koordynowanie działań w zakresie rozpoznawania operacyjnego zagrożeń terrorystycznych i ekstremistycznych oraz współdziałanie z jednostkami organizacyjnymi Policji i podmiotami pozapolicyjnymi (§ 3 ust. 1 pkt 8),
- prowadzenie działań mających na celu rozpoznawanie i zwalczanie przestępczości zorganizowanej w cyberprzestrzeni (§ 3 ust. 1 pkt 10),
- prowadzenie zbiorów danych na potrzeby zadań realizowanych w CBŚP (§ 3 ust. 1 pkt 17 ppkt n).

Z powyższego wynika, iż CBŚP w skali kraju odpowiada za całość przedsięwzięć policyjnych związanych z rozpoznawaniem i zwalczaniem przestępczości zorganizowanej, w tym także koordynację tych przedsięwzięć wewnątrz Policji. Potwierdzają to kolejne przepisy Zarządzenia nr 54 odnoszące się do współdziałania z jednostkami organizacyjnymi Policji, które podzielono na dwie grupy.

Do grupy pierwszej (§ 5 ust. 2) zaliczono kierowników i równorzędnych kierujących komórkami Komendy Głównej Policji, Centralne Laboratorium Kryminalistyczne, Wyższą Szkołę Policji i szkoły policyjne. Na ich kierownictwo nałożono m.in. obowiązek informowania CBŚP o zdarzeniach związanych z udziałem w nich członków zorganizowanej grupy przestępczej, osobach podejrzewanych o udział lub powiązania ze zorga-

⁷ Zarządzenie Nr 54 Komendanta Głównego Policji z dnia 7 października 2014 r. w sprawie organizacji, rzeczowego i miejscowego zakresu działania oraz zasad współdziałania CBŚP z innymi jednostkami Policji, opublikowane 9 października 2014 r.

⁸ Zarządzenie Nr 1 Komendanta Głównego Policji z dnia 29 lutego 2000 r. w sprawie powołania oraz określenia zakresu działania i właściwości terytorialnej służby śledczej (Dz. Urz. KGP nr 2, poz. 15 i 16 ze zm.).

nizowaną grupą przestępczą oraz o uprowadzeniach dla okupu. Ponadto są zobowiązani do informowania CBŚP o posiadanych analizach i materiałach dotyczących PZ, zapraszania przedstawicieli CBŚP do tworzenia dokumentów dotyczących PZ i do udziału w kursach i innych przedsięwzięciach krajowych i międzynarodowych.

Drugą grupę podmiotów zobowiązanych do współpracy z CBŚP tworzą kierownicy jednostek terenowych Policji od komendantów wojewódzkich po komendantów komisariatów. Mają oni obowiązek (§ 5 ust. 3):

- niezwłocznego informowania kierowników właściwych jednostek służby śledczej o zdarzeniach jakie miały miejsce na terenie podległym jednostce, jeżeli zaistniało podejrzenie udziału w nich członków zorganizowanych grup przestępczych; o osobach, co do których istnieją podejrzenia o związki z taką grupą; o zdarzeniach mogących mieć znamiona uprowadzenia dla okupu,
- konsultowania z kierownikiem właściwej miejscowo i rzeczowo komórki organizacyjnej służby śledczej przygotowania i podejmowania własnych działań dotyczących zwalczania przestępczości zorganizowanej,
- udzielania wsparcia osobowego i rzeczowego komórkom organizacyjnym służby śledczej.

CBŚP w ramach Policji posiada pełne uprawnienia do koordynacji wszystkich przedsięwzięć związanych z przeciwdziałaniem i zwalczaniem przestępczości zorganizowanej. Efektem tego może być:

- przejście przedsięwzięcia dotyczącego przestępczości zorganizowanej prowadzonego przez inną komórkę Policji przez komórkę organizacyjną służby śledczej,
- przekazanie sprawy komórce śledczej do dalszego prowadzenia jeżeli wcześniej została wszczęta jedna z form pracy operacyjnej, zostało przyjęte zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa lub zostało wszczęte postępowanie przygotowawcze,
- powołanie zespołu lub grupy operacyjno-procesowej do wspólnego prowadzenia sprawy.

Nie ma natomiast żadnych podstaw prawnych do rozciągnięcia uprawnień koordynacyjnych CBŚP na instytucje pozapolicyjne.

Konieczność skoordynowania przedsięwzięć w sferze zwalczania przestępczości zorganizowanej zauważono jeszcze w latach 90-tych ub. wieku. W 1998 r. rozpoczęto prace nad przygotowaniem koncepcji Krajowego Centrum Informacji Kryminalnej jako instytucji stanowiącej cen-

trum analityczno-koordynacyjne. KCIK miało być w swoich założeniach niezależną instytucją gromadzącą, przetwarzającą informacje kryminalne w celu ich przekazania innym podmiotom zapobiegającym i zwalczającym przestępczość kryminalną. Prowadzone w latach 1998–2001 prace nad projektem tej ustawy doprowadziły do jej uchwalenia w dniu 6 lipca 2001 r. jako ustawy o gromadzeniu, przetwarzaniu i przekazywaniu informacji kryminalnych⁹.

W ostatecznej wersji zdecydowano, iż KCIK zostanie umieszczony w strukturach Policji, a szefem Krajowego Centrum Informacji Kryminalnych będzie Komendant Główny Policji wykonujący swe zadania przy pomocy KCIK. Po kolejnych zmianach organizacyjnych KCIK jest obecnie komórką organizacyjną w randze Wydziału funkcjonującą w ramach Biura Wywiadu i Informacji Kryminalnych KGP.

Rola KCIK teoretycznie znacznie wykracza poza jego usytuowanie w strukturach Policji. Zgodnie z ustawą KCIK jest ogólnopolskim systemem informacyjnym gromadzącym, przetwarzającym i przekazującym informacje kryminalne podmiotom zwalczającym przestępczość i zapobiegającym jej. Spełnia on zadania Komendanta Głównego Policji jako Szefa Krajowego Centrum Informacji Kryminalnych w wyżej określonym zakresie. Pozyskiwane informacje dotyczą przestępstw osób, przeciwko którym prowadzone są postępowania karne, przedmiotów wykorzystywanych do popełniania przestępstw lub utraconych, przedsiębiorstw, spółek, fundacji, stowarzyszeń, co do których zachodzi uzasadnione podejrzenie, że zostały wykorzystane w celu popełnienia przestępstwa lub też gromadzone w nich środki pochodzą z przestępstwa. Aktualnie podmiotami „uprawnionymi” do uzyskiwania informacji z KCIK jest 14 służb i instytucji, począwszy od prokuratury, ABW, CBA po dyrektorów regionalnych lasów państwowych, nadleśniczych oraz Głównego Inspektora Straży Leśnej. Podmiotami zobowiązanymi do przekazywania informacji kryminalnych do KCIK są „podmioty uprawnione” oraz 12 innych instytucji nazywanych „podmiotami zobowiązanymi”. Z dotychczasowych doświadczeń KCIK wynika, iż jest ono uważane za instytucję stricte policyjną. Około 90% informacji wprowadzanych i przetwarzanych przez KCIK to informacje policyjne.

KCIK spełnia także funkcje Komendanta Głównego Policji jako:

⁹ Ustawa z 6 lipca 2001 r. o gromadzeniu, przetwarzaniu i przekazywaniu informacji kryminalnych (Dz.U. 2015, poz. 1930).

- centralnego organu technicznego Krajowego Systemu Informatycznego w zakresie administrowania danymi wykorzystywanymi poprzez KSI w systemie informacyjnym Schengen oraz Wizowym Systemie Informatycznym,
- centralnego punktu dostępu do Systemu Informacyjnego Schengen oraz Wizowego Systemu Informacyjnego¹⁰.

Pewną rolę koordynacyjną w zakresie zwalczania przestępczości zorganizowanej odgrywa inna instytucja, także umieszczona w strukturach Policji. Decyzja Rady Unii Europejskiej z 6 grudnia 2007 r.¹¹ zobowiązała wszystkie państwa członkowskie do powołania do dnia 18 grudnia 2008 r. krajowych biur odzyskiwania mienia. Biuro Odzyskiwania Mienia zostało powołane w strukturze Komendy Głównej Policji jako Wydział do spraw Odzyskiwania Mienia w Biurze Kryminalnym KGP. Ulokowanie centralnej jednostki koordynującej odzyskiwania mienia w strukturze Policji uzasadniano przede wszystkim dostępem do największych baz danych i rejestrów zawierających informacje o składnikach majątkowych jakie w nich się znajdują. W innych krajach Unii Europejskiej biura do spraw odzyskiwania mienia ustanowiono z reguły w prokuraturze. W kilku krajach powołano odrębne organy o charakterze mulitiagencyjnym, wyposażone w szerokie uprawnienia nie tylko w zakresie wymiany informacji, ale także do prowadzenia śledztw finansowych i zabezpieczenia mienia w poważnych sprawach karnych wewnątrz kraju. System organizacyjny odzyskiwania mienia w Polsce został ostatecznie nadany ustawą z dnia 16 września 2011 r. o wymianie informacji z organami ścigania państw członkowskich Unii Europejskiej¹².

Zgodnie z art. 1 ust. 2 i art. 2 ust. 2 tej ustawy w systemie wymiany informacji za pośrednictwem BOM znalazły się:

- Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego,
- Centralne Biuro Antykorupcyjne,
- Policja,

¹⁰ Ustawa z dnia 24 sierpnia 2007 r. o udziale Rzeczypospolitej Polskiej w Systemie Informacyjnym Schengen oraz Wizowym Systemie Informatycznym (Dz.U. nr 165, poz. 1170 ze zm.).

¹¹ Decyzja Rady 2007/845/WSiSW z dnia 6 grudnia 2007 r. dotycząca współpracy pomiędzy biurami ds. odzyskiwania mienia w państwach członkowskich w dziedzinie wykrywania i identyfikacji korzyści pochodzących z przestępstwa lub innego mienia związanego z przestępstwem (Dz. Urz. UE L 332 z 18.12.2007, s. 103).

¹² Ustawa z 16 września 2011 r. o wymianie informacji z organami ścigania państw członkowskich Unii Europejskiej (Dz.U. 2011, poz. 1371).

- Służba Celna i organy kontroli skarbowej oraz izby i urzędy skarbowe – od marca 2017 r. – Krajowa Administracja Skarbowa,
- Straż Graniczna,
- Żandarmeria Wojskowa,
- minister właściwy do spraw finansów publicznych,
- Generalny Inspektor Informacji Finansowej,
- izby i urzędy skarbowe,
- prokurator.

Wszystkie wyżej wymienione podmioty są zobowiązane do udzielania informacji niezbędnych dla funkcjonowania BOM. Wydział Odzyskiwania Mienia spełnia rolę punktu kontaktowego wymiany informacji w obszarze odzyskiwania mienia dla wszystkich podmiotów zobowiązanych do takiej aktywności. Nie posiada jednak uprawnień w zakresie koordynacji takich przedsięwzięć.

Policja i jej wymienione wyżej jednostki i komórki nie posiadają (poza szczałkowymi uprawnieniami BOM) żadnych możliwości wyznaczania zadań innym instytucjom lub koordynacji przedsięwzięć w zwalczaniu przestępczości zorganizowanej. Oceniając szerzej można zgodzić się z poglądem, iż profilowanie działalności wykrywczej Policji oraz innych służb i instytucji zwalczających przestępczość zorganizowaną nie jest oparte o żadne uzasadnione sytuacją kryteria. Powoduje to szereg niekorzystnych skutków, spośród których można wyróżnić m.in.:¹³

- rywalizację kierownictw poszczególnych formacji,
- brak koordynacji w zakresie czynności o charakterze operacyjno-rozpoznawczym i informacyjno-analitycznym podejmowanym przez poszczególne organy,
- niepodejmowanie z zasady współdziałania z poszczególnymi jednostkami organizacyjnymi innych formacji,
- niezajmowanie się niektórymi zagrożeniami wynikającymi z diagnozy przestępczości, a jedynie tymi, które w danym okresie są centrum zainteresowania, np. mediów albo poszczególnych grup interesów.

W związku z taką sytuacją, podstawą do współpracy i podejmowania różnego rodzaju wspólnych przedsięwzięć w obszarze zwalczania przestępczości zorganizowanej są dwustronne lub w niektórych przypadkach wielostronne porozumienia zawarte pomiędzy Policją i innymi podmiotami.

¹³ W. Jasiński, *Reforma systemu wykrywania sprawców przestępstw*, [w:] *Prognozowanie kryminologiczne w wymiarze społecznym*, B. Hołyst (red.), t. 1, Wydawnictwo PWN, Warszawa 2017, s. 352.

WSPÓŁPRACA POMIĘDZY POLICJĄ A STRAŻĄ GRANICZNĄ

Współpraca pomiędzy Policją a Strażą Graniczną przejawia się w wielu formach, z których należy wyróżnić wymianę informacji, działania prewencyjne oraz czynności operacyjno-rozpoznawcze i dochodzeniowo-śledcze¹⁴. Jest ona oparta jest o porozumienie pomiędzy Komendantem Głównym Policji a Komendantem Głównym Straży Granicznej¹⁵. Współdziałanie obejmuje m.in. (§ 2 ust. 1 porozumienia):

- zwalczanie i zapobieganie przestępczości, a zwłaszcza rozpoznawanie zagrożeń terrorystycznych,
- ochronę granicy państwowej,
- ochronę prewencyjną bezpieczeństwa i porządku publicznego,
- doskonalenie metodyki wykonywania zadań i czynności służbowych,
- wsparcie logistyczne.

Nie ma wprawdzie w powyższym wykazie bezpośredniego odniesienia do zwalczania i zapobiegania przestępczości zorganizowanej, niemniej jest to jedna z form przestępczości i nie wymienia się jej tu bezpośrednio tak jak i np. przestępczości kryminalnej czy politycznej.

W porozumieniu przewidziano następujące formy współdziałania (§ 2 ust. 2 porozumienia):

- wymianę informacji,
- koordynację działań lecz tylko w przypadkach:
 - a. ustalenia tożsamości osób lub obiektów objętych jednoczesnymi działaniami Policji i Straży Granicznej,
 - b. konieczności czasowej lub metodycznej harmonizacji odejmowanych czynności służbowych, uzasadnionej względami skuteczności działania,
- udzielanie podczas wykonywania czynności służbowych specjalistycznego wsparcia technicznego,
- wymianę doświadczeń uzyskiwanych w zakresie wykonywania zadań i czynności służbowych,
- wzajemnego świadczenia usług logistycznych.

¹⁴ R. Truchan, *Wybrane obszary współdziałania Policji i Straży Granicznej w ochronie granicy Polski – zewnętrznej granicy Unii Europejskiej*, Szczytno 2016, s. 98.

¹⁵ Porozumienie Komendanta Głównego Policji i Komendanta Głównego Straży Granicznej z dnia 7 czerwca 2004 r. w sprawie współdziałania Policji i Straży Granicznej (Dz. Urz. KGP 2004, nr 11, poz. 58).

Porozumienie reguluje także kwestie wzajemnego udostępniania danych z baz jakimi dysponują obie strony tj.:

- ze strony Straży Granicznej z Centralnego Archiwum Odprawy, Centralnej Bazy Danych Straży Granicznej i Ewidencji Zleceń (z wyłączeniem zleceń wniesionych przez służby specjalne),
- ze strony Policji dane z policyjnych zbiorów informacyjnych w zakresie nieobjętym informacją kryminalną zgromadzoną w Krajowym Centrum Informacji Kryminalnych.

Ten punkt porozumienia posiada szczególne znaczenie w odniesieniu do czynności związanych ze zwalczaniem przestępczości zorganizowanej, gdyż stały dostęp do takich baz umożliwi obu instytucjom pilne sprawdzenia w czasie rzeczywistym, co może decydować o powodzeniu wielu przedsięwzięć.

Przewidziane w § 2 ust. 2 pkt 1 wzajemne informowanie się o zdarzeniach zostało sprecyzowane przez wprowadzenie w załącznikach nr 1 i 2 do porozumienia katalogu takich zdarzeń, który obejmuje:

- a) ze strony Straży Granicznej o zdarzeniach m.in:
 - znamionujących przygotowanie się lub usiłowanie popełnienia czynu zabronionego, którego ściganie należy do właściwości rzeczowej Policji,
 - przypadkach nielegalnego przekroczenia granicy państwa, których sprawców nie ujęto,
 - przypadkach nielegalnego obrotu towarowego z zagranicą, którego sprawców nie ujęto lub nie przejęto towarów będących przedmiotem nielegalnego handlu,
- b) ze strony Policji o zdarzeniach:
 - znamionujących przygotowanie lub usiłowanie popełnienia czynu zabronionego, którego ściganie należy do właściwości rzeczowej Straży Granicznej,
 - zdarzeniach z udziałem osób i grup przestępczych zajmujących się przemytem imigrantów, przemytem towarów, jak również fałszowaniem dokumentów uprawniających do przekroczenia granicy państwowej (paszportów, wiz itp.),
 - zdarzeniach związanych z ujawnianiem miejsc przebywania i zatrzymania cudzoziemców, których charakter i cel pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest niezgodny z obowiązującymi przepisami, oraz innych osób udzielających pomocy,

- zdarzeniach związanych z ujawnieniem towarów, środków transportu oraz przedmiotów określonych w przepisach o oznaczaniu wyrobów znakami skarbowymi akcyzy, o broni i amunicji, o materiałach wybuchowych, o ochronie dóbr kultury, o narodowym zasobie archiwalnym, o przeciwdziałaniu narkomanii oraz ewidencji ludności i dowodach osobistych, jeżeli miało to jakikolwiek związek z ich przemieszczaniem przez granicę państwową w sposób niezgodny z obowiązującymi przepisami.

O ile obowiązki spoczywające na Straży Granicznej odnoszą się do informowania Policji ogólnie o zdarzeniach związanych z przygotowaniem lub popełnieniem czynów zabronionych, których ściganie należy do właściwości Policji, w tym przestępstw o charakterze zorganizowanym, to w katalogu zdarzeń, o których ma powiadamiać Policja wyodrębniono zarówno podmiotowo osoby i grupy przestępcze, jak i przedmiotowo zdarzenia dotyczące przedsięwzięć charakterystycznych dla działania właśnie zorganizowanych grup przestępczych, tj. przemytu imigrantów, przemytu towarów i fałszowania dokumentów.

Należy także zwrócić uwagę na możliwość wielostronnego współdziałania pomiędzy Policją i Strażą Graniczną oraz innymi podmiotami w zakresie dotyczącym zwalczania przestępstw o charakterze zorganizowanym. Wynika ono z Porozumienia z dnia 3 listopada 2011 r. pomiędzy Ministrem Finansów, Ministrem Kultury, Komendantem Głównym Policji i Komendantem Głównym Straży Granicznej w sprawie współdziałania w zwalczaniu nielegalnego wywozu za granicę lub przywozu z zagranicy zabytków¹⁶.

Współpraca na zasadach określonych w porozumieniu ma polegać na wzajemnym udzielaniu sobie pomocy w zakresie m.in. czynności kontrolnych i wymiany informacji.

- Formy współpracy w obszarze czynności kontrolnych obejmują m.in.:
- powoływanie wspólnych grup roboczych do opracowania zasad współpracy,
 - ustalenie zasad postępowania z zabytkami zatrzymanymi przez organy celne i organy Straży Granicznej, w tym dotyczące miejsca i warunków przechowywania zabytków,

¹⁶ Porozumienie z dnia 3 listopada 2011 r. pomiędzy Ministrem Finansów, Ministrem Kultury, Komendantem Głównym Policji i Komendantem Głównym Straży Granicznej w sprawie współdziałania w zwalczaniu nielegalnego wywozu za granicę lub przywozu z zagranicy zabytków (niepublikowane).

- niedopuszczanie przez organy celne i organy Straży Granicznej do wywozu za granicę zabytków bez wymaganego pozwolenia;
 - udzielanie wzajemnej pomocy w zakresie identyfikacji zabytków, co do których istnieje przypuszczenie, że zostały utracone w wyniku przestępstwa.
- W zakresie wymiany informacji współpraca dotyczy:
- ujawniania przypadków wywozu za granicę lub przywozu z zagranicy zabytków bez pozwolenia lub nieprzywiezienia zabytku do kraju w okresie ważności pozwolenia,
 - nieprawidłowości występujących w dokumentach związanych z przywozem lub wywozem zabytków za granicę,
 - zabytków, które zostały umieszczone w krajowym wykazie zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem.

WSPÓŁPRACA POMIĘDZY POLICJĄ A ŻANDARMERIĄ WOJSKOWĄ

Prawną podstawą współdziałania pomiędzy Policją i Żandarmerią Wojskową jest Porozumienie Komendanta Głównego Żandarmerii Wojskowej i Komendanta Głównego Policji z dnia 21 czerwca 2017 r. o współdziałaniu Żandarmerii Wojskowej i Policji (niepublikowane). Celem tego porozumienia jest organizacja współdziałania Policji i Żandarmerii Wojskowej w celu ochrony życia i zdrowia ludzi oraz utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego. W ramach Porozumienia (§ 3) wymieniono szereg obszarów współdziałania, z których do zwalczania przestępczości zorganizowanej odnoszą się współpraca:

- w zakresie czynności prewencyjnych,
- w zakresie czynności operacyjno-rozpoznawczych,
- w zakresie czynności dochodzeniowo-śledczych,
- w zakresie czynności ochronnych w stosunku do uprawnionych osób,
- w zakresie działań antyterrorystycznych.

Zagadnienia dotyczące przestępczości zorganizowanej znalazły się w większości tych obszarów. W zakresie działań prewencyjnych Porozumienie przewiduje realizację przedsięwzięć mających na celu zwalczanie przestępczości i występowania zjawisk patologicznych. Można tu umieścić przede wszystkim przedsięwzięcia realizowane w ramach prewencji kryminalnej oraz zapobieganie zjawiskom patologicznym w tym przede wszystkim związanym z zagrożeniami narkomanią, alkoholizmem oraz działalnością grup związanych ze środowiskami ekstremistycznymi oraz patologicznymi jak np. pseudokibiców.

Bardzo szeroko została ujęta w Porozumieniu sfera współdziałania w zakresie czynności operacyjno-rozpoznawczych. Obejmuje ona m.in.:

- wymianę informacji o przygotowywaniu, uśiłowaniu i dokonywaniu przestępstw, których rozpoznawanie, zapobieganie i wykrywanie należy do właściwości Policji i Żandarmerii Wojskowej,
- prowadzenie wspólnych czynności operacyjno-rozpoznawczych przeciwko osobom podejrzanym i sprawcom przestępstw, poprzedzone wzajemnymi uzgodnieniami lub planowaniem,
- prowadzenie poszukiwań osób ukrywających się przed organami ścigania i osób zaginionych,
- poszukiwanie, identyfikowanie i wymianę informacji dotyczących rzeczy utraconych w wyniku przestępstwa,
- wzajemne udzielanie pomocy w stosowaniu środków i metod pracy operacyjnej oraz środków techniki operacyjnej.

W zakresie czynności dochodzeniowo-śledczych wskazać należy na:

- zabezpieczenie miejsc przestępstw w celu niedopuszczenia do zatarcia śladów i dowodów przestępstw przed przybyciem organów uprawnionych do prowadzenia śledztwa, a także podejmowanie czynności procesowych w niezbędnym zakresie w przypadkach niecierpiących zwłoki,
- wykrywanie sprawców przestępstw w ramach powołanych do tego celu wspólnych grup śledczych,
- wzajemną pomoc przy wykonywaniu czynności dochodzeniowo-śledczych w zakresie przesłuchania świadków, oględzin, przeszukania, zatrzymania rzeczy, zatrzymania osoby i eksperymentu procesowego,
- korzystanie z opinii biegłych oraz pomocy specjalistycznego sprzętu laboratorium kryminalistycznego.

W zakresie czynności ochronnych w stosunku do uprawnionych osób nie ujęto możliwości współdziałania związanego z realizowaną przez Policję ochroną świadka koronnego. Biorąc pod uwagę możliwości jakimi dysponują Siły Zbrojne, wydaje się wskazane rozważenie współdziałania w tym zakresie.

Z innych możliwości współdziałania pewną rolę w obszarze zwalczania przestępczości zorganizowanej może odgrywać przewidziana w Porozumieniu możliwość wymiany informacji dotyczących przestępstw popełnionych przez żołnierzy i pracowników wojska oraz zagrożeń dla bezpieczeństwa jednostek i instytucji wojskowych.

Poza wspomnianym już wyżej powoływaniem wspólnych grup śledczych Porozumienie przewiduje także powoływanie innych, bliżej nieokreślonych grup i zespołów do wykonywania określonych zadań.

WSPÓŁPRACA POMIĘDZY POLICJĄ A AGENCJĄ BEZPIECZEŃSTWA WEWNĘTRZNEGO

Współdziałanie pomiędzy Policją a Agencją Bezpieczeństwa Wewnętrznego reguluje kilkanaście, w większości jawnych porozumień. Mają one charakter zarówno dwustronny jak i wielostronny.

W ramach porozumień wielostronnych dotyczących zwalczania przestępczości zorganizowanej należy wymienić przede wszystkim Deklarację Współpracy pomiędzy Prokuratorem Generalnym, Komendantem Głównym Policji oraz Szefem Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego z dnia 13 maja 2011 r. w sprawie utworzenia Zespołu do sprawy opracowania metodyki zapobiegania i działania w przypadkach uprowadzeń osób. Jest to dokument o szczególnym charakterze, gdyż dotyczy wypracowania dla Stron Deklaracji rozwiązań związanych ze standardami postępowania i koordynacji w zwalczaniu przestępstwa uprowadzenia człowieka, a szczególnie wzięcia zakładnika, uznawanego za jedno z najpoważniejszych przestępstw godzących w bezpieczeństwo o godność człowieka. Biorąc pod uwagę wnioski wynikające z analizy czynności prowadzonych w spektakularnych sprawach o uprowadzenia dla okupu, w ramach prac zespołu opracowano założenia do wspólnych przedsięwzięć w zakresie:

- konstrukcji procedur postępowania organów ścigania i Prokuratury,
- systemu specjalistycznych szkoleń,
- baz danych wspomagających proces wykrywczy,
- ewentualnych zmian legislacyjnych.

Po zakończeniu działania zespołu i przyjęciu sprawozdania końcowego strony zobowiązały się do podjęcia niezbędnych działań w celu wprowadzenia w życie rozwiązań zaproponowanych przez powołany Zespół. Efektem tego porozumienia było m.in. opracowanie i stworzenie systemu zarządzania informacją na potrzeby Centrum ds. Uprowadzeń¹⁷.

Kolejne wielostronne Porozumienie z dnia 21 stycznia 2014 r. Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Komendanta Głównego Policji,

¹⁷ Projekt NCBiR realizowany przez WSPol w Szczytnie Opracowanie i stworzenie systemu zarządzania informacją na potrzeby Centrum ds. Uprowadzeń (O ROB 0003 03 001).

Komendanta Głównego Straży Granicznej, Komendanta Głównego Żandarmerii Wojskowej i Komendanta Głównego Straży Pożarnej dotyczy współdziałania i zarządzania czynnościami na miejscu zdarzenia o charakterze terrorystycznym (zmienione aneksem z dnia 27 listopada 2015 r.).

Aneks do tego porozumienia przewiduje utworzenie centralnego nietatowego zespołu wspierającego czynności procesowe na miejscu zdarzenia o charakterze terrorystycznym spowodowanego użyciem materiału lub urządzenia wybuchowego, w tym mogącego zawierać substancję lub czynnik chemiczny, biologiczny lub radioaktywny. Kierownik takiego zespołu wyznaczany jest przez Komendanta Głównego Policji, a jego zastępca przez Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego.

Analiza zagrożeń i szkód dla gospodarki związanych z działalnością azjatyckich zorganizowanych grup przestępczych w sferze obrotu towarami nielegalnie sprowadzanymi do Polski jest przedmiotem Porozumienia z dnia 17 lutego 2014 r. zawartego w Warszawie pomiędzy Generalnym Inspektorem Kontroli Skarbowej, Generalnym Inspektorem Informacji Finansowej, Szefem Służby Celnej, Szefem Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Komendantem Głównym Straży Granicznej i Komendantem Głównym Policji o współdziałaniu w zakresie zwalczania przestępczości zorganizowanej z obszaru relacji handlowych i finansowych między Rzeczpospolitą Polską a krajami azjatyckimi. Porozumienie to zostało zawarte w wyniku stwierdzonych zagrożeń związanych z przestępczością zorganizowaną związaną z funkcjonowaniem zorganizowanych struktur przestępczych, których spektrum działalności obejmuje sprowadzanie na teren Unii Europejskiej wyrobów pochodzenia dalekowschodniego bez uiszczenia wymaganych należności celnych i podatkowych. Jednocześnie wiąże się to z nielegalnym transferem środków finansowych poza granice Unii Europejskiej i legalizowanie ich poprzez operacje bankowe na rachunkach firm zarejestrowanych w państwach „off shore”. Strony porozumienia zobowiązały się w zakresie swoich właściwości oraz w celu realizacji zadań własnych do organizowania wspólnych przedsięwzięć polegających na:

- przekazywaniu informacji dotyczących rozpoznania lub wykrycia przestępstw pozostających w związku z działalnością zorganizowanej przestępczości euroazjatyckiej oraz ścigania ich sprawców,
- dokonywania bieżącej analizy i oceny przekazywanych informacji, w kontekście identyfikacji zagrożeń dla bezpieczeństwa państwa płynących ze strony zorganizowanej przestępczości euroazjatyckiej,

- wymianie informacji z prowadzonych ewidencji i zbiorów baz danych,
- uzgadnianiu i podejmowaniu skoordynowanych działań, w tym także operacyjno-rozpoznawczych i dochodzeniowo-śledczych dotyczących zdarzeń lub podmiotów pozostających w zainteresowaniu stron,
- udzielaniu pomocy technicznej i kryminalistycznej.

Na szczególną uwagę zasługuje przewidziana w Porozumieniu możliwość tworzenia dla realizacji jego celów wspólnych grup wykonawczych. Zakres działania tych grup, formy i metody działania są ustalane każdorazowo w trybie roboczym przez strony.

Kolejne wielostronne porozumienie dotyczy koordynacji wybranych form przedsięwzięć realizowanych w ramach współpracy międzynarodowej. Jest to Porozumienie z dnia 5 grudnia 2016 r. pomiędzy Ministrem Spraw Wewnętrznych i Administracji, Prokuratorem Generalnym, Szefem Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Komendantem Głównym Policji, Komendantem Głównym Straży Granicznej oraz Szefem Urzędu do Spraw Cudzoziemców w sprawie określenia zasad współpracy dotyczących odsyłaczy do wpisów dokonanych w Systemie Informacyjnym Schengen drugiej generacji (SIS II). Istotą tego porozumienia jest uregulowanie pomiędzy jego stronami powiązań (odsyłaczy) pomiędzy wpisami dokonanymi w SIS II przez jedną ze stron porozumienia a wpisami dokonanymi przez inną stronę. Porozumienie zezwala stronom na dostęp do odsyłacza jeżeli posiada upoważnienie do wglądu do tej kategorii danych w SIS II.

Porozumienia dwustronne pomiędzy Policją i Agencją Bezpieczeństwa Wewnętrznego dotyczą m.in. możliwości korzystania przez ABW ze współpracy w ramach Interpolu i Europolu.

Porozumienie zawarto w lipcu 2010 r. pomiędzy szefem ABW a Komendantem Głównym Policji w wyniku czego Agencja może brać udział w pracach Międzynarodowej Organizacji Policji Kryminalnych Interpol oraz Europejskiego Urzędu Policji Europol. Dzięki temu Agencja uzyskała bezpośredni dostęp do baz danych Interpolu i aplikacji „dashboard” za pośrednictwem globalnego systemu łączności INTERPOL. ABW uczestniczy w tej współpracy za pośrednictwem Komendy Głównej Policji, która wykonuje zadania Krajowego Biura Interpolu oraz Jednostki Narodowej Europolu. KGP pośredniczy we współpracy prowadzonej przez ABW w zakresie rozpoznawania, zapobiegania, wykrywania i ścigania sprawców przestępstw, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2 Ustawy o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencji Wywiadu. Przestępstwa te związane są w różny spo-

sób z bezpieczeństwem państwa, w tym z działalnością zorganizowanych struktur przestępczych. Bezpośrednio będą to m.in. przestępstwa:

- godzące w podstawy ekonomiczne państwa,
- korupcja osób pełniących wybrane funkcje publiczne, jeżeli może to godzić w bezpieczeństwo państwa,
- w zakresie produkcji i obrotu towarami, technologiami i usługami o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa,
- nielegalnego wytwarzania, posiadania i obrotu bronią, amunicją i materiałami wybuchowymi, bronią masowej zagłady oraz środkami odurzającymi i substancjami psychotropowymi w obrocie międzynarodowym,
- przeciwko wymiarowi sprawiedliwości jeżeli pozostają w związku z wyżej wymienionymi.

Nie ulega wątpliwości, iż praktycznie wszystkie z wyżej wymienionych przestępstw mogą być popełnione w formie zorganizowanej.

Korzystanie przez ABW z danych uzyskiwanych za pośrednictwem Interpolu związane jest ze spełnieniem wymogów jakie obowiązują w tej organizacji. Dotyczy to wskazania partnerów zagranicznych, do których kierowany jest wniosek i wskazanie jego celu. Powinien zawierać informacje o zdarzeniu przestępczym, którego dotyczy wniosek, formie prowadzonego postępowania, uczestnikach zdarzenia, miejsca, czasu i innych istotnych okoliczności zdarzenia. Na żądanie państwa będącego właścicielem rekordu sprawdzanego przez ABW w bazie danych Interpolu, ABW jest zobowiązana do wyjaśnienia powodu sprawdzeń.

W ramach współpracy ABW z Europolem Komenda Główna Policji umożliwia ABW bezpośredni dostęp do Systemu Informacyjnego Europolu – IS. Celem ustaleń ABW w tym systemie może być jedynie rozpoznawanie, zapobieganie, wykrywanie i ściganie przestępstw wyżej wymienionych będących także podstawą do korzystania z informacji uzyskiwanych we współpracy z Interpolem. Na żądanie państwa będącego właścicielem rekordu sprawdzanego przez ABW w bazie Europolu, ABW jest zobowiązana do wyjaśnienia powodu sprawdzeń.

W obszarze zorganizowanej działalności przestępczej o charakterze ekonomicznym zagrożenia istotne zarówno z punktu widzenia zadań Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego jak i Policji występują w związku z prowadzeniem działalności parabankowej. Współdziałanie ABW i Policji w zakresie wymiany informacji operacyjno-rozpoznawczych i analitycznych dotyczących osób i podmiotów związanych z prowadzeniem

działalności parbankowej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest przedmiotem Porozumienia z dnia 28 sierpnia 2012 r. zawartego przez Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Komendanta Głównego Policji. Biorąc pod uwagę, iż za nadzór nad współpracą ze strony Policji odpowiada Dyrektor Centralnego Biura Śledczego Policji należy uznać, iż dotyczy ono przestępstw o charakterze zorganizowanym. Porozumienie precyzuje ponadto, iż współdziałanie odbywa się na pisemny wniosek jego stron, a w przypadkach niecierpiących zwłoki w oparciu o wnioski przekazany za pomocą środków łączności lub systemów i sieci informacyjnych. Jedną z form współdziałania może być powoływanie wspólnych grup lub zespołów dla realizacji określonych zadań.

Istotną formą przestępczości zorganizowanej stwarzającą zagrożenia będące przedmiotem działań zarówno Policji jak i ABW są działania zorganizowanych grup pseudokibiców. Przeciwdziałanie temu zjawisku jest przedmiotem Porozumienia z dnia 21 lipca 2014 r. między Komendantem Głównym Policji a Szefem Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego o współdziałaniu w zakresie przeciwdziałania zagrożeniom ekstremistycznym i pseudokibicowskim. W ramach tego porozumienia strony zobowiązują się do współdziałania w zakresie swoich właściwości i zadań własnych oraz do organizowania wspólnych przedsięwzięć w zakresie zwalczania zagrożeń ekstremistycznych i pseudokibicowskich. Przyjęto m.in. takie formy współpracy jak:

- wymianę informacji dotyczących rozpracowania bądź wykrycia przestępstw o charakterze ekstremistycznym lub pseudokibicowskim oraz ścigania ich sprawców,
- dokonywanie bieżącej analizy i oceny przekazywanych informacji w kontekście identyfikacji występujących zagrożeń,
- wymianę informacji z prowadzonych ewidencji i zbiorów baz danych,
- uzgodnienia i podejmowanie skoordynowanych czynności, w tym dochodzeniowo-śledczych i operacyjno-rozpoznawczych,
- udzielanie wzajemnej pomocy technicznej i kryminalistycznej.

Ponadto, w celu realizacji działań podejmowanych w ramach Porozumienia, strony mogą tworzyć wspólne grupy wykonawcze. Zakres ich działań oraz formy i metody są ustalane każdorazowo w trybie roboczym. Jednostką Policji odpowiedzialną za realizację przebiegu porozumienia jest Centralne Biuro Śledcze Policji jako wyspecjalizowane w zwalczaniu przestępczości zorganizowanej.

WSPÓŁPRACA POMIĘDZY POLICJĄ A AGENCJĄ WYWIADU

Współdziałanie pomiędzy Policją i Agencją Wywiadu może odbywać się w sferze ustawowych zadań AW określonych w art. 6 ust.1 ustawy o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencji Wywiadu¹⁸. Spośród tych zadań wskazać należy przede wszystkim na:

- rozpoznawanie międzynarodowego terroryzmu, ekstremizmu oraz międzynarodowych grup przestępczości zorganizowanej – art. 6 ust. 1 pkt 5,
- rozpoznawanie międzynarodowego obrotu bronią, amunicją i materiałami wybuchowymi, środkami odurzającymi i substancjami psychotropowymi oraz towarami, technologiami i usługami o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa, a także rozpoznawanie międzynarodowego obrotu bronią masowej zagłady i zagrożeń związanych z rozprzestrzenianiem tej broni oraz środków jej przenoszenia – art. 6 ust. 1 pkt 6.

Szczegółowy zakres tej współpracy obejmuje szereg czynności o charakterze merytorycznym w tym przede wszystkim związanych z korzystaniem i przetwarzaniem informacji z baz danych, jak i taktyczno-technicznych.

Biorąc pod uwagę zadania Agencji Wywiadu określone przede wszystkim w art. 6 ust. 1 pkt 5 i 6 ustawy o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencji Wywiadu w zakresie niezbędnym dla realizacji tych zadań oraz zgodnie z art. 21 Regulaminu przetwarzania danych Międzynarodowej Organizacji Policji Kryminalnej (Interpol's Rules on the Processing of Data) Agencja Wywiadu posiada dostęp do Systemu Informacyjnego Interpolu I-24/7, który zapewnia Krajowe Biuro Interpolu. Biuro to określa także zakres tego dostępu oraz zakres przetwarzania danych zgromadzonych w systemie. Warunki dostępu do danych zawartych w tym systemie określa Porozumienie Szefa Agencji Wywiadu i Komendanta Głównego Policji z dnia 10 sierpnia 2017 r. w sprawie określenia warunków dostępu Agencji Wywiadu do danych zgromadzonych w Systemie Informacyjnym Interpolu I-24/7. Porozumienie to określa, iż Agencji Wywiadu przysługuje dostęp do szeregu baz danych w systemie w tym m.in.:

- osoby poszukiwane i ostrzeżenia o przeszłości kryminalnej,
- skradzione, zagubione i unieważnione dokumenty podróży (paszporty),
- skradzione pojazdy silnikowe,
- skradzione jednostki pływające,

¹⁸ Ustawa z 24 lutego 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencji Wywiadu (Dz.U. 2002, nr 74, poz. 676 ze zm.).

- ostrzeżenia o wykrytych sposobach podrabiania dokumentów podróży,
- skradziona i nielegalna broń.

Jak wynika z przedstawionych powyżej obszarów współpracy występujących w porozumieniach Policji z Agencją Wywiadu polega ona przede wszystkim na wymianie informacji znajdujących się w bazach danych a dotyczących obszaru przestępczości zorganizowanej oraz na pośredniczeniu przez Krajowe Biuro Interpolu w dostępie Agencji Wywiadu do informacji gromadzonych przez Interpol.

WSPÓŁPRACA POMIĘDZY POLICJĄ A CENTRALNYM BIUREM ANTYKORUPCYJNYM

Współpraca odbywa się w oparciu o przepisy Porozumienia w sprawie określenia zasad współpracy Policji i Centralnego Biura Antykorupcyjnego¹⁹. Przedmiotem współpracy są (§ 1 ust. 1) m.in. przedsięwzięcia związane z przeciwdziałaniem i zwalczaniem przestępczości zorganizowanej:

- zwalczanie i zapobieganie przestępczości,
- doskonalenie metodyki wykonywania zadań i czynności służbowych,
- wsparcie logistyczne.

Porozumienie przewiduje następujące formy współpracy (§ 1 ust. 2):

- wymiana informacji i analiz,
- wspólne prowadzenie działań przez Policję i Centralne Biuro Antykorupcyjne,
- wymiana doświadczeń uzyskiwanych w toku realizowanych działań,
- udzielanie pomocy podczas realizacji czynności służbowych;
- świadczenie usług logistycznych.

Wymiana informacji może dotyczyć zdarzeń mogących wyczerpywać znamiona czynów karalnych. Wspólne prowadzenie działań może obejmować:

- konsultacje poprzedzające przedsięwzięcia wykonawcze,
- bieżącą wymianę informacji o przedsięwzięciach wykonawczych,
- powoływanie wspólnych zespołów do planowania przebiegu współpracy, bezpośredniego kierowania lub nadzoru nad czynnościami prowadzonymi w ramach współpracy lub do analizy i oceny rezultatów tych czynności.

Udzielanie pomocy podczas realizacji zadań służbowych może przybierać formę:

¹⁹ Porozumienie Komendanta Głównego Policji i Szefa Centralnego Biura Antykorupcyjnego z dnia 2 maja 2007 r. w sprawie określenia zasad współpracy Policji i Centralnego Biura Antykorupcyjnego (Dz. Urz. KGP 2011, nr 9, poz. 70).

- użyczania posiadanych obiektów i innego wyposażenia,
- oddelegowywanie specjalistów w celu obsługi użyczonych urządzeń lub innego wyposażenia,
- konsultacje techniczne i technologiczne,
- wykonywanie ekspertyz kryminalistycznych oraz innych badań specjalistycznych,
- wykonywanie analiz.

Ponadto w Aneksie Nr 1 do porozumienia²⁰ wprowadzono możliwość dostępu CBA do informacji zawartych w Krajowym Systemie Informacyjnym Policji w drodze teletransmisji plików zapytań i plików odpowiedzi.

W praktyce współpracy CBA z Policją wyniknął problem w kwestii podstaw prawnych udostępnienia przez Policję Centralnemu Biuru Antykorupcyjnemu akt spraw operacyjnych. W oparciu zarówno o przepisy ustawy o CBA, jak i przepisy § 2 Porozumienia o współpracy pomiędzy Policją i CBA, Policja jest zobowiązana te dane udostępnić. W przedmiotowej sprawie CBA powołało się na przepis § 1 ust. 2 pkt 4 porozumienia, zobowiązujący strony do udzielenia pomocy podczas realizacji czynności służbowych. Stanowisko Biura Prawnego KGP wskazuje, iż przyjęcie tego przepisu jako podstawę udostępnienia akt jest w świetle § 7 tego porozumienia jest niewłaściwe. Przepis § 7 przewiduje bowiem, iż współpraca, o której mowa w powołanym § 1 ust. 2 pkt 4, może być realizowana przez:

- użyczanie obiektów i innego wyposażenia,
- oddelegowywanie specjalistów w celu obsługi użyczonych urządzeń lub innego wyposażenia,
- konsultacje techniczne i technologiczne,
- wykonywanie ekspertyz kryminalistycznych oraz innych badań specjalistycznych,
- wykonywanie analiz.

Udostępnienie materiałów spraw operacyjnych nie jest żadną z powyżej wymienionych czynności. W tej sytuacji podstawą prawną do zapoznania się funkcjonariuszy CBA z materiałami operacyjnymi udostępnionymi przez Policję jest przepis art. 22 ust. 8 i 9 ustawy o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym i wydane do niego rozporządzenia wykonawcze:

- rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 23 listopada 2006 r. w sprawie wzoru imiennego upoważnienia funkcjonariusza Centralnego

²⁰ Zob. Aneks Nr 1 z dnia 2 maja 2007 r. do porozumienia w sprawie zasad współpracy Policji i Centralnego Biura Antykorupcyjnego (Dz. Urz. KGP 2011, nr 9, poz. 71).

Biura Antykorupcyjnego stanowiącego podstawę udostępnienia danych osobowych (Dz.U. nr 215, poz. 1583),

- rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 27 września 2006 r. w sprawie zakresu, warunków i trybu przekazywania Centralnemu Biuru Antykorupcyjnemu informacji przez organy, służby i instytucje państwowe (Dz.U. nr 177, poz. 1310).

W ramach realizacji Porozumienia o współpracy pomiędzy KGP i CBA zawarte zostały porozumienia dotyczące rozwiązywania problemów szczególnych mogących wyniknąć w trakcie współpracy. Przykładem tego jest Porozumienie Komendanta Głównego Policji i Szefa Centralnego Biura Antykorupcyjnego z dnia 11 września 2007 r. w sprawie zasad udzielania pomocy podczas czynności podejmowanych w ramach stosowania kontroli operacyjnej. Przewiduje ono rozwiązanie szeregu problemów techniczno-organizacyjnych jakie mogą wystąpić w trakcie stosowania kontroli operacyjnej przez funkcjonariuszy Policji i CBA.

Kwestię zapewnienia możliwości udziału Centralnego Biura Antykorupcyjnego we współpracy prowadzonej w ramach Międzynarodowej Organizacji Policji Kryminalnej – Interpol oraz Europejskiego Biura Policji – Europol reguluje Porozumienie Komendanta Głównego Policji i Szefa Centralnego Biura Antykorupcyjnego z dnia 19 września 2008 r. w sprawie zasad udziału Centralnego Biura Antykorupcyjnego we współpracy prowadzonej w ramach międzynarodowych organizacji policyjnych przez Komendę Główną Policji. Istotą tego porozumienia jest zapewnienie możliwości udziału CBA we współpracy z Interpolem i Europolem za pośrednictwem Komendy Głównej Policji, która wykonuje zadania krajowego biura Interpolu oraz Narodowej Jednostki Europolu.

Zgodnie z treścią porozumienia KGP pośredniczy w tej współpracy, a także nadzoruje i koordynuje tę współpracę.

CBA może podejmować współpracę z Interpolem i Europolem w związku z właściwościami określonymi w art. 2 ust.1 pkt 1 czyli w obszarze rozpoznawania, zapobiegania i wykrywania oraz ścigania sprawców przestępstw przeciwko:

- działalności instytucji państwowych oraz samorządu terytorialnego określonych w art. 228–231 kodeksu karnego oraz w art. 14 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne,

- wymiarowi sprawiedliwości określonych w art. 232, 233, 234, 235, 236 §1 i art. 239 § 1, wyborom i referendum określonych w art. 250a, porządkowi publicznemu określonych w art. 258, wiarygodności dokumentów określonych w art. 270–273 i art. 277a § 1, mieniu określonych w art. 286, obrotowi gospodarczemu określonych w art. 296–297, art. 299 i art. 305, obrotowi pieniędzmi i papierami wartościowymi określonych w art. 310 kodeksu karnego, a także w art. 585–592 ustawy kodeks spółek handlowych oraz określonych w art. 179–183 ustawy o obrocie instrumentami finansowymi, jeżeli pozostają w związku z korupcją lub działalnością godzącą w interesy ekonomiczne państwa,
- finansowaniu partii politycznych określonych w art. 49d i 49f ustawy o partiach politycznych, jeżeli pozostają w związku z korupcją lub działalnością godzącą w interesy ekonomiczne państwa,
- obowiązkom podatkowym i rozliczeniom z tytułu dotacji i subwencji określonych w rozdziale 6 kodeksu skarbowego, jeżeli pozostają w związku z korupcją lub działalnością godzącą w interesy ekonomiczne państwa,
- zasadom rywalizacji sportowej określonych w art. 46–48 ustawy o sporcie,
- obrotowi lekami, środkami spożywczymi specjalnego przeznaczenia żywieniowego, wyrobami medycznymi określonymi w art. 54 ustawy o refundacji leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych.

POROZUMIENIE O WSPÓŁPRACY POMIĘDZY POLICJĄ I ORGANAMI KONTROLI SKARBOWEJ

Zasady współdziałania pomiędzy Policją a organami kontroli skarbowej reguluje (do czasu zawarcia porozumienia pomiędzy Policją a powołaną w 2017 r. Krajową Administracją Skarbową) Porozumienie Komendanta Głównego Policji i Generalnego Inspektora Kontroli Skarbowej z dnia 11 stycznia 2005 r. w sprawie współdziałania Policji i organów kontroli skarbowej. W Porozumieniu przewidziano następujące formy współdziałania:

- wymianę informacji,
- koordynację działań w przypadkach uzasadnionych tożsamością osób lub obiektów objętych jednoczesnymi działaniami Policji i kontroli skarbowej albo czasową metodyczną harmonizacją podejmowanych czynności skarbowych, w przypadkach uzasadnionych względami skuteczności działania,

- doskonalenie metodyki wykonywania czynności i zadań służbowych,
- wsparcie logistyczne.

Przekazywanie kontroli skarbowej informacji przez uprawnionych przedstawicieli Policji dotyczy informacji o zdarzeniach mogących mieć znaczenie przy wykonywaniu zadań przez organy kontroli skarbowej, w tym zwłaszcza o zdarzeniach stanowiących lub mogących stanowić zagrożenie dla:

- interesów i praw majątkowych Skarbu Państwa oraz skuteczności wykonywania zobowiązań podatkowych i innych należności stanowiących dochód budżetu państwa lub państwowych funduszy celowych,
- zgodności z prawem gospodarowania mieniem państwowych osób prawnych oraz obrotu towarowego z zagranicą i obrotu towarami przywożonymi z zagranicy.

Są to bezsprzecznie zachowania związane w większości wypadków z występowaniem zorganizowanych form przestępczości gospodarczej i korupcyjnej.

Organy kontroli skarbowej przekazują Policji informacje o zdarzeniach, które stanowią lub mogą stanowić zagrożenie dla bezpieczeństwa ludzi lub dla bezpieczeństwa i porządku publicznego, a w tym informacje dotyczące:

- ustalonych w trakcie wykonywania kontroli skarbowych okoliczności wskazujących na prawdopodobieństwo prowadzenia zorganizowanej działalności przestępczej lub dokonywania transferów dochodów uzyskanych w wyniku działalności przestępczej,
- stwierdzonych przypadków posługiwania się w obrocie gospodarczym towarami lub środkami finansowymi co do których zachodzi przypuszczenie nielegalnego pochodzenia, a dowody zebrane w toku kontroli skarbowej nie uzasadniają zajęcia tych towarów lub środków finansowych,
- przypadków wskazujących na prawdopodobieństwo sfałszowania dokumentów dotyczących obrotu gospodarczego lub popełnienia przestępstw, których ściganie pozostaje poza ustawowymi kompetencjami organów kontroli skarbowej, a brak jest podstaw do złożenia zawiadomienia o przestępstwie.

Koordynacja działań pomiędzy Policją a organami kontroli skarbowej może polegać na:

- konsultacjach poprzedzających przedsięwzięcia wykonawcze,
- bieżącą wymianę informacji o przebiegu przedsięwzięć wykonawczych,

- powoływaniu wspólnych zespołów koordynacyjnych do planowania przebiegu współdziałania, bezpośredniego kierowania lub nadzoru nad czynnościami prowadzonymi w ramach współdziałania albo do analizy i oceny rezultatów tych czynności. Zespoły koordynacyjne są powoływane w drodze wspólnej decyzji stron lub ich uprawnionych przedstawicieli, przy czym kierownika zespołu wyznacza strona wnioskująca o powołanie zespołu,
- prowadzenie kontroli skarbowych w przewidzianym przepisami trybie na wnioski uprawnionych przedstawicieli Policji i w zakresie oraz terminach określonych w tym wniosku.

WSPÓŁPRACA POMIĘDZY POLICJĄ A SŁUŻBĄ CELNĄ

Współpraca pomiędzy Policją a Służbą Celną oparta jest o Porozumienie między Komendantem Głównym Policji i Szefem Służby Celnej w sprawie współdziałania Służby Celnej i Policji zawarte w Warszawie w dniu 21 czerwca 2011 r.

Porozumienie obejmuje zadania Policji polegające na zapobieganiu i wykrywaniu przestępstw i wykroczeń, w tym wykroczeń, w tym przestępstw i wykroczeń skarbowych oraz ściganie ich sprawców, mieszczące się w również w zakresie właściwości rzeczowej Służby Celnej. Ze strony Służby Celnej porozumienie dotyczy jej zadań mających na celu zapobieganie popełnianiu, rozpoznawanie, wykrywanie i zwalczanie przestępstw i wykroczeń, w tym przestępstw i wykroczeń skarbowych oraz ściganie ich sprawców, mieszczące się również w zakresie właściwości rzeczowej Policji. Jako formy współdziałania przyjęto:

- wymianę informacji,
- koordynację działań w przypadku osób lub obiektów objętych jednocześnie działaniami Policji i Służby Celnej,
- doskonalenie metodyki wykonywania zadań służbowych,
- współpracę w zakresie obserwowania i rejestrowania, przy użyciu środków technicznych, obrazu zdarzeń w miejscach publicznych oraz dźwięku towarzyszącego zdarzeniom,
- uczestniczenie Służby Celnej w realizowaniu przez Policję czynności operacyjno-rozpoznawczych,
- wykonywaniu badań kryminalistycznych śladów i dowodów.

Obszar terytorialny współdziałania może obejmować zarówno cały kraj, jak i właściwość miejscową określonych komórek obu stron.

Zwraca uwagę pragmatyczne podejście do działań w sytuacji niecierpiącej zwłoki. W takim wypadku funkcjonariusz policji lub funkcjonariusz celny może zażądać, bez zachowania formy pisemnej, niezwłocznego podjęcia współdziałania w ustalonym w porozumieniu obszarze, a powiadomienie podmiotów uprawnionych do występowania z pisemnym wnioskiem powinno nastąpić niezwłocznie jak to jest możliwe w istniejących okolicznościach. Potwierdzenie takiego żądania powinno nastąpić w formie pisemnej w ciągu 7 dni od dnia faktycznego wystąpienia.

Wymiana informacji pomiędzy stronami polega na przekazywaniu Policji przez Służbę Celną uzyskanych informacji dotyczących zdarzeń, co do których uznają, że stanowią lub mogą stanowić zagrożenie dla bezpieczeństwa ludzi lub dla bezpieczeństwa i porządku publicznego, a w szczególności:

- wskazujących na prawdopodobieństwo popełnienia przestępstw, których ściganie pozostaje poza kompetencjami Służby Celnej, jeżeli nie ma dostatecznych podstaw do wszczęcia postępowania celnego lub do zawiadomienia o popełnionym przestępstwie w trybie przewidzianym innymi przepisami,
- o okolicznościach wskazujących na możliwość prowadzenia zorganizowanej działalności przestępczej lub dokonywaniu transferu dochodów uzyskanych w wyniku działalności przestępczej,
- o przypadkach przewożenia przez podróżnych towarów, których ilość lub rodzaj albo okoliczności przywozu lub wywozu uzasadniają przypuszczenie nielegalnego pochodzenia albo przeznaczenia do nielegalnej działalności, a dostępne dowody nie uzasadniają zajęcia tych towarów do postępowania celnego lub karnego skarbowego,
- o przypadkach usunięcia spod dozoru celnego towarów lub środków przewozowych objętych procedurami odprawy czasowej, składu celnego lub tranzytu albo wprowadzonych do wolnych obszarów celnych lub składów wolnocłowych, jeżeli czynności podjęte przez organ celny nie doprowadziły do odnalezienia tych towarów i środków przewozowych albo konieczne jest równoczesne podjęcie działań poszukiwawczych przez Policję.

Policja przekazuje Służbie Celnej informacje co do których uznaje, że wskazują na możliwość popełnienia czynów zabronionych, które należą do właściwości Służby Celnej, w szczególności w zakresie przywozu, wywozu lub tranzytu towarów przez terytorium RP oraz interesów i praw majątkowych Skarbu Państwa związanych z obrotem towarowym z zagranicą lub obrotem towarami akcyzowymi.

- Koordinacja działań pomiędzy Policją i Służbą Celną obejmuje:
- konsultacje poprzedzające przedsięwzięcia,
 - bieżącą wymianę informacji o przebiegu realizacji przedsięwzięć,
 - powoływanie wspólnych zespołów koordynacyjnych do planowania przebiegu współdziałania, bezpośredniego kierowania lub nadzoru nad czynnościami prowadzonymi w ramach współdziałania albo do analizy i oceny rezultatów tych czynności.

Ponadto współdziałanie może obejmować obszar szkolenia i doskonalenia zawodowego funkcjonariuszy obu instytucji. Enigmatycznie określono możliwość uczestniczenia funkcjonariuszy celnych w czynnościach operacyjno-rozpoznawczych realizowanych przez Policję. Określono jedynie konieczność posiadania przez nich określonego poziomu dostępu do informacji niejawnych oraz przeszkolenie z zakresu objętego współdziałaniem.

Szczególną formą współdziałania pomiędzy Policją a innymi instytucjami, organami i służbami (ze szczególną rolą Służby Celnej) jest realizacja porozumień dotyczących konkretnych zagrożeń wynikających z działalności zorganizowanych grup przestępczych. Przykładem takiej formy współpracy jest Porozumienie z dnia 26 października 2011 r. zawarte pomiędzy Głównym Inspektorem Sanitarnym, Szefem Służby Celnej, Komendantem Głównym Policji i Głównym Inspektorem Farmaceutycznym o współpracy w zakresie przeciwdziałania wprowadzaniu do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej środków zastępczych. Środki zastępcze używane jako substytut środków odurzających i substancji psychotropowych stanowią istotne zagrożenie dla zdrowia publicznego oraz dla zdrowia i życia ich konsumentów. W porozumieniu zdefiniowano pojęcie tych środków jako „substancje pochodzenia naturalnego lub syntetycznego w każdym stanie fizycznym lub produkty, rośliny, grzyby lub ich części, zawierające takie substancje, używane zamiast środka odurzającego lub substancji psychotropowej lub w takich samych celach jak środek odurzający lub substancja psychotropowa, których wytwarzanie i wprowadzanie do obrotu nie jest regulowane na podstawie przepisów odrębnych”. Podkreślono, iż środki zastępcze mogą przybierać różnorodną postać oraz skład chemiczny, dlatego ich skuteczne zwalczanie wymaga ścisłej współpracy wszystkich służb będących stronami porozumienia. Szczególnie istotna jest współpraca w zakresie przypadków przywożenia środków zastępczych z innych państw, w tym

państw Unii Europejskiej, tak aby skutecznie zapobiegać wprowadzaniu do obrotu w Polsce tych środków respektując jednocześnie w pełni zasady wynikające z członkostwa w Unii Europejskiej.

Postanowienie obejmuje współpracę dotyczącą kontroli w miejscach wprowadzania środków zastępczych do obrotu, w innych miejscach pomieszczeniach i obiektach, w których te środki mogą być wytwarzane, przechowywane, pakowane i transportowane w celu sprzedaży. Kontrole przestrzegania wyżej wymienionych zakazów wykonują pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej, a Policja zapewnia stosowaną pomoc w postaci asysty tych działań, asysty transportu zabezpieczonych środków oraz udostępnienia miejsca do ich przechowywania. Ponadto, właściwy organ Państwowej Inspekcji Sanitarnej powiadamia właściwego miejscowo komendanta Policji lub prokuratora o każdym uzasadnionym podejrzeniu sprzedaży, w tym oferowania za pośrednictwem stron internetowych lub adresów poczty elektronicznej produktów lub substancji, które mogą mieć działanie odurzające lub psychotropowe.

Określona w porozumieniu rola Służby Celnej polega na zabezpieczeniu towaru znajdującego się w przesyłce, co do której istnieją uzasadnione podejrzenia, iż zawiera środek zastępczy oraz na przeprowadzeniu jego badania w laboratorium celnym wyspecjalizowanym w badaniu substancji narkotycznych. Jeżeli w wyniku badań potwierdzone zostanie podejrzenie, iż przesyłka zawiera substancję odurzającą, substancję psychotropową lub środek zastępczy, właściwy organ Służby Celnej powiadamia wojewódzkiego inspektora sanitarnego oraz właściwego komendanta Policji.

W ramach współpracy określonej w porozumieniu jego strony przekazują sobie wzajemnie informacje istotne dla skutecznego przeciwdziałania wprowadzania do obrotu środków zastępczych, a w szczególności:

- ujawnionych prób wprowadzenia do obrotu środków zastępczych,
- wyników badań laboratoryjnych tych środków,
- nowych środków zastępczych, jeżeli istnieje ryzyko wprowadzenia ich do obrotu w Polsce,
- sposobu wprowadzenia tych środków do obrotu na każdym etapie.

Warto też wskazać na prawne określenie możliwości współdziałania pomiędzy Policją a instytucją niezajmującą się bezpośrednio zwalczaniem przestępczości zorganizowanej. Jest to Porozumienie o współpracy

w przeciwdziałaniu przestępczości pomiędzy Komendantem Głównym Policji z Związkiem Banków Polskich²¹.

Porozumienie dotyczy współpracy w obszarze szeroko pojętego przeciwdziałania przestępczości. Ze strony bankowej współpracę mają prowadzić: Związek Banków Polskich, jego jednostki i komórki organizacyjne oraz banki będące członkami Związku Banków Polskich.

Współpraca realizowana jest poprzez:

- a) nieodpłatną wymianę informacji dotyczących:
 - zjawisk sprzyjających dokonywania przestępstw przeciwko bankom,
 - zdarzeń i mechanizmów działania sprawców tych przestępstw,
 - ocen i prognoz stanu zagrożenia przestępczością przeciwko bankom,
 - dokumentów i rzeczy związanych w szczególności z obrotem pieniężnym, których utrata została zgłoszona bankom,
 - numerów VIN, numerów rejestracyjnych, marek i typów pojazdów utraconych na terenie kraju i zarejestrowanych przez Policję jako poszukiwane,
- b) wypracowywanie metod ochrony osób i mienia oraz bezpiecznej działalności banków,
- c) inspirowanie nowoczesnych rozwiązań i działań na rzecz bezpieczeństwa banków.

Krótko scharakteryzowane powyżej wielostronne i dwustronne porozumienia zwarte pomiędzy Policją i innymi organami oraz instytucjami dotyczą w całości lub w części współdziałania w przeciwdziałaniu zwalczaniu przestępczości zorganizowanej. Obejmują z reguły obszar współdziałania oraz jego formy. Zwraca uwagę szeroki zakres przede wszystkim form wspólnych przedsięwzięć, które z reguły obejmują przede wszystkim wymianę informacji i wzajemny dostęp do baz danych oraz wspólne przedsięwzięcia w sferze czynności operacyjno-rozpoznawczych i dochodzeniowo-śledczych, a także współpracę techniczno-organizacyjną. Najwyższą przewidywaną w porozumieniach formą współpracy jest możliwość tworzenia wspólnych zespołów lub grup do podejmowania działań w określonym obszarze zagrożeń lub też w stosunku do konkretnych zorganizowanych grup przestępczych. Wydaje się, iż tak szerokie rozproszenie dokumentów regulujących współpracę nie jest czynnikiem

²¹ Porozumienie 12 lutego 2008 r. o współpracy w przeciwdziałaniu przestępczości pomiędzy Komendantem Głównym Policji z Związkiem Banków Polskich z siedzibą w Warszawie (00-380) ul. Kruczkowskiego 8 (Dz. Urz. KGP nr 9, poz. 53).

sprzyjającym jej efektywności. Biorąc pod uwagę rozwiązania przyjęte np. w polskiej ustawie antyterrorystycznej²² warto podjąć prace koncepcyjne nad projektem aktu prawnego regulującego kompleksowo technologię zwalczania przestępczości zorganizowanej we wszystkich jej aspektach, w tym także rolę poszczególnych instytucji i służb współdziałających w tym zakresie.

BIBLIOGRAFIA

1. Aneks Nr 1 z dnia 2 maja 2007 r. do porozumienia w sprawie zasad współpracy Policji i Centralnego Biura Antykorupcyjnego (Dz. Urz. KGP 2011, nr 9, poz. 71).
2. Decyzja Rady 2007/845/WSiSW z dnia 6 grudnia 2007 r. dotycząca współpracy pomiędzy biurami ds. odzyskiwania mienia w państwach członkowskich w dziedzinie wykrywania i identyfikacji korzyści pochodzących z przestępstwa lub innego mienia związanego z przestępstwem (Dz. Urz. UE L 332 z 18.12.2007).
3. Jasiński W., *Reforma systemu wykrywania sprawców przestępstw*, [w:] *Prognozowanie kryminologiczne w wymiarze społecznym*, B. Hołyst (red.), t. 1, Wydawnictwo PWN, Warszawa 2017.
4. Krajowy program zwalczania i przeciwdziałania przestępczości zorganizowanej na lata 2012–2016, MSWiA, Warszawa 2012.
5. Mądrzejowski W., *Przestępczość zorganizowana. System zwalczania*, Wyd. Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008.
6. Misiuk A., *Rozwój organizacyjny służb policyjnych zajmujących się zwalczaniem przestępczości zorganizowanej*, [w:] *Centralne Biuro Śledcze. Dziesięć lat doświadczeń. (2000–2010)*, A. Misiuk (red.), Szczytno 2010.
7. Porozumienie z 12 lutego 2008 r. o współpracy w przeciwdziałaniu przestępczości pomiędzy Komendantem Głównym Policji z Związkiem Banków Polskich z siedzibą w Warszawie (00–380) ul. Kruczkowskiego 8 (Dz. Urz. KGP nr 9, poz. 53).
8. Porozumienie Komendanta Głównego Policji i Komendanta Głównego Straży Granicznej z dnia 7 czerwca 2004 r. w sprawie współdziałania Policji i Straży Granicznej (Dz. Urz. KGP 2004, nr 11, poz. 58).
9. Porozumienie Komendanta Głównego Policji i Szefa Centralnego Biura Antykorupcyjnego z dnia 2 maja 2007 r. w sprawie określenia zasad

²² Ustawa z 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych, (Dz. U. poz. 904).

- współpracy Policji i Centralnego Biura Antykorupcyjnego (Dz. Urz. KGP 2011, nr 9, poz. 70).
10. Porozumienie z dnia 3 listopada 2011 r. pomiędzy Ministrem Finansów, Ministrem Kultury, Komendantem Głównym Policji i Komendantem Głównym Straży Granicznej w sprawie współdziałania w zwalczaniu nielegalnego wywozu za granicę lub przywozu z zagranicy zabytków (niepublikowane).
 11. Projekt NCBiR realizowany przez WSPol w Szczytnie Opracowanie i stworzenie systemu zarządzania informacja na potrzeby Centrum ds. Prowadzeń (O ROB 0003 03 001).
 12. *Słownik Języka Polskiego*, t. III, PWN, Warszawa 1981.
 13. Strategia Rozwoju Kraju 2020, Uchwała Rady Ministrów z 25 września 2012 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Kraju, s. 68 (M.P. 2012, poz. 882).
 14. Truchan R., *Wybrane obszary współdziałania Policji i Straży Granicznej w ochronie granicy Polski – zewnętrznej granicy Unii Europejskiej*, Szczytno 2016.
 15. Ustawa z 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych (Dz.U. 2016, poz. 904).
 16. Ustawa z 16 września 2011 r. o wymianie informacji z organami ścigania państw członkowskich Unii Europejskiej (Dz.U. 2011, poz. 1371).
 17. Ustawa z 24 lutego 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencji Wywiadu (Dz.U. 2002, nr 74, poz. 676 ze zm.).
 18. Ustawa z 6 lipca 2001 r. o gromadzeniu, przetwarzaniu i przekazywaniu informacji kryminalnych (Dz.U. 2015, poz. 1930).
 19. Ustawa z dnia 24 sierpnia 2007 r. o udziale Rzeczypospolitej Polskiej w Systemie Informacyjnym Schengen oraz Wizowym Systemie Informatycznym (Dz.U. nr 165, poz. 1170 ze zm.).
 20. Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz.U. 2017, poz. 206).
 21. Zarządzenie Nr 1 Komendanta Głównego Policji z dnia 29 lutego 2000 r. w sprawie powołania oraz określenia zakresu działania i właściwości terytorialnej służby śledczej (Dz. Urz. KGP nr 2, poz. 15 i 16 ze zm.).
 22. Zarządzenie Nr 54 Komendanta Głównego Policji z dnia 7 października 2014 r. w sprawie organizacji, rzeczowego i miejscowego zakresu działania oraz zasad współdziałania CBŚP z innymi jednostkami Policji, opublikowane 9 października 2014 r. (Dz. Urz. KGP nr 2, poz. 15 i 16 ze zm.).

dr Wiesław MĄDRZEJOWSKI – adiunkt w Instytucie Służby Kryminalnej WSPol w Szczytnie. B. oficer Biura do Walki z Przestępczością Zorganizowaną KGP i Centralnego Biura Śledczego KGP, zastępca Dyrektora CBŚ KGP. B. Komendant – Rektor Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie. W pracy naukowej zajmuje się badaniami nad metodami zwalczania przestępczości zorganizowanej, narzędziami służącymi do zwalczania przestępczości zorganizowanej oraz problematyką prognozowania zagrożeń ze strony zorganizowanych grup przestępczych. Autor i współautor kilkudziesięciu publikacji z obszaru przeciwdziałania i zwalczania przestępczości zorganizowanej.